

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Gdańsku

LGD.411.3.2.2023

Pan
Michał Kajetan Kortas
Prezes Zarządu

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej
„Pelmed” Sp. z o.o.
ul. Wybickiego 14
83-130 Pelplin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

D/23/510 – Wykonanie obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Pelmed” Sp. z o.o. (dalej: NZOZ Pelmed, POZ)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Michał Kajetan Kortas, Prezes Zarządu Spółki, od 30 września 2020 r. ¹ (dalej: Prezes Zarządu)
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2021 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych zarówno przed tym okresem jak i po nim, jeżeli miały wpływ na działalność jednostki w zakresie objętym kontrolą.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Gdańsku
Kontroler	Radosław Sobuś, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LGD/176/2023 z 30 października 2023 r. (akta kontroli str. 1-17)

¹ Uchwała nr Z/7/09/2020 Zwyczajnego Zgromadzenia Wspólników Spółki Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Pelmed Sp. z o.o. w Pelplinie z 30 września 2020 r. w sprawie ustalenia składu Zarządu i powołania członków Zarządu.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

NZOZ Pelmed prowadził odpowiednie działania w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, a także reagował w sytuacji uchylania się od tego obowiązku. Lekarze POZ każdorazowo przeprowadzali badania kwalifikacyjne, przypominając i zalecając bądź wyznaczając przewidywany termin kolejnego szczepienia.

NZOZ Pelmed prowadził dokumentację medyczną w sposób pozwalający na prawidłową realizację obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, w szczególności dotyczącą powiadamiania w odpowiednim terminie zobowiązanych do zaszczepienia oraz o przeprowadzonych badaniach kwalifikacyjnych. Czynności w zakresie ww. szczepień były właściwie dokumentowane z wyjątkiem wpisów w 98 ze 150 objętych badaniem kart uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki bądź nazwy, numeru serii i daty ważności szczepionki, których nie dokonano czytelnym pismem odręcznym, a zamieszczono w formie naklejki. Było to niezgodne z § 10 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 18 sierpnia 2011 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych⁴, jednak ze względu na jego uchylenie oraz brak w przepisach obowiązującego prawa⁵ wymogu odręcznego dokonywania wpisów w dokumentacji medycznej obowiązkowych szczepień ochronnych nie formułowano wniosku pokontrolnego w tym zakresie.

Dane do sprawozdań były zliczane ręcznie z kart uodpornień, przy czym POZ nie dysponował wykazami dzieci i młodzieży, które zaszczepiono w poszczególnych latach objętych kontrolą, co uniemożliwiało weryfikację merytorycznej prawidłowości danych zawartych w sporządzonych sprawozdaniach.

Personel medyczny w osobach pielęgniarki wykonującej szczepienia, a także lekarzy o specjalizacji pediatrycznej, posiadali kwalifikacje do wykonywania odpowiednio szczepień oraz badań kwalifikacyjnych.

NZOZ Pelmed podejmował edukacyjne działania promujące korzyści zdrowotne i społeczne wynikające z należytego wypełnienia obowiązku szczepień ochronnych, a także uświadamiania skutków niepoddawania dzieci i młodzieży procesowi szczepienia.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 2172, ze zm., uchylone z dniem 1 października 2023 r., dalej: rozporządzenie w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

⁵ § 13 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych (Dz. U. poz. 2077), obowiązujące od 1 października 2023 r., dalej: rozporządzenie z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁶ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży oraz reagowanie w sytuacji uchylania się od niego.

Opis stanu faktycznego

1.1. Liczba dzieci i młodzieży zapisanych do NZOZ Pelmed⁷ w poszczególnych latach objętych kontrolą, tj. 2021 r., 2022 r. i 2023 r. wyniosła łącznie odpowiednio: 493, 503 i 470 osób, w tym w niżej wymienionych grupach wiekowych odpowiednio w:

- 1) pierwszym roku życia: 81, 82 i 69,
- 2) drugim roku życia: 79, 90 i 96,
- 3) szóstym roku życia: 96, 117 i 103,
- 4) 10. roku życia: 84, 80 i 74,
- 5) 14. roku życia: 93, 83 i 89,
- 6) 19. roku życia: 60, 51 i 39.

(akta kontroli str. 20-21)

Liczba dzieci i młodzieży zobowiązanych do szczepienia według stanu na 31 grudnia każdego roku objętego kontrolą wyniosła odpowiednio: 375, 392 i 336 osób, w tym w niżej wymienionych grupach wiekowych w:

- 1) pierwszym roku życia: 72, 62 i 58,
- 2) drugim roku życia: 62, 76 i 68,
- 3) szóstym roku życia: 66, 93 i 88,
- 4) 10. roku życia: 57 i 48,
- 5) 14. roku życia: 62, 54 i 72,
- 6) 19. roku życia: 56, 59 i 50.

Zaszczepienie dzieci i młodzieży według stanu na 31 grudnia każdego roku objętego kontrolą kształtowało się niejednolicie i wyniosło, w zależności od podawanej szczepionki i jej kolejnej dawki, odpowiednio: od 12 do 72 osób, od 3 do 62 osób oraz od 5 do 58 osób, w tym w niżej wymienionych grupach wiekowych w:

- 1) pierwszym roku życia: od 12 do 72 osób, od 3 do 62 osób i od 5 do 58 osób,
- 2) drugim roku życia: od 28 do 53 osób, od 31 do 58 osób i od 28 do 56 osób,
- 3) szóstym roku życia: 43 osoby, 49 osób i 47 osób,
- 4) 10. roku życia: 44 osoby i 32 osoby,
- 5) 14. roku życia: 54 osoby, 34 osoby i 51 osób,
- 6) 19. roku życia: 20 osób, 22 osoby i 28 osób⁸.

(akta kontroli str. 22-27)

⁶ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁷ Według danych wskazanych przez Narodowy Fundusz Zdrowia Pomorski Oddział Wojewódzki w Gdańsku w piśmie nr NFZ11-WSZOZ-M-MW.6611.5.2023, 2023.WSOZ-M-MW.AL z dnia 9 listopada 2023 r., w odniesieniu do miejsca udzielania świadczeń przez NZOZ Pelmed w Pelplinie przy ul. Wybickiego 14.

⁸ Po 31 grudnia każdego roku objętego kontrolą, w zależności od rodzaju szczepienia i dawki do zaszczepienia, pozostało do zaszczepienia odpowiednio: w pierwszym roku życia: od 1 do 60 osób, od 10 do 59 osób i od 18 do 53 osób; w drugim roku życia: od 9 do 34 osób, od 18 do 45 osób i od 12 do 40 osób; w szóstym roku życia: 23 osoby, 44 osoby i 41 osób; w 10. roku życia: 13 osób i 16 osób; w 14. roku życia: 8 osób, 20 osób i 21 osób oraz w 19. roku życia: 36 osób, 37 osób i 22 osoby.

Rodzice lub opiekunowie prawni⁹ dzieci, które podlegały obowiązkowym szczepieniom ochronnym w danym roku, byli wzywani na te szczepienia według obowiązującego kalendarza szczepień, wskazywanego na podstawie art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi¹⁰ w corocznych komunikatach Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie Programu Szczepień Ochronnych¹¹.

Proces wyznaczania i wzywania na obowiązkowe szczepienia ochronne odbywał się wg wypracowanej przez NZOZ Pelmed praktyki¹². Dzieci i młodzież, które należało zaszczepić, wyznaczała pielęgniarka pracująca w punkcie szczepień ochronnych¹³, samodzielnie koordynując i monitorując ten proces.

Powiadomień rodziców i opiekunów dzieci i młodzieży dokonywano w różny sposób, tj. poprzez rozmowy bezpośrednie podczas wizyt rodziców w przychodni, poprzez rozmowy telefoniczne z rodzicami, a także za pośrednictwem powiadomień wysyłanych z systemu gabinetowego (wiadomość sms)¹⁴ oraz listownie.

(akta kontroli str. 30)

Noworodek, którego zarejestrowano w NZOZ Pelmed, był odwiedzany przez położną środowiskową, która jako pierwsza informowała o obowiązku szczepień ochronnych oraz o terminie, w którym rodzice/opiekunowie powinni zgłosić się z dzieckiem. Następnie informacje o szczepieniach przekazywał lekarz podstawowej opieki zdrowotnej, jednocześnie wyjaśniając możliwość wyboru szczepionek skojarzonych¹⁵ oraz konieczność zachowania łańcucha chłodniczego podczas transportu preparatów szczepionkowych w opakowaniach zastępczych.

W przypadku, gdy rodzice/opiekunowie nie zgłosili się z dzieckiem na wyznaczone terminy, podejmowano działania mające na celu przypomnienie o konieczności uzupełnienia zaległych szczepień ochronnych. W takiej sytuacji pracownik punktu szczepień ochronnych telefonicznie kontaktował się z rodzicami/opiekunami dziecka, informując o zaległym szczepieniu, a rejestratorce medyczne umawiały kolejny termin. Jeżeli takie działanie nie przynosiło zamierzonego efektu, wysyłano powiadomienie sms z systemu gabinetowego celem przypomnienia. Kiedy rodzice/opiekunowie nadal nie stawiali się z dzieckiem na szczepienie, ponownie w różnych godzinach była podejmowana próba telefonicznego skontaktowania się z rodzicami/opiekunami. Kolejnym krokiem było wysyłanie wezwania na szczepienie listem zwykłym, a następnie listem poleconym za potwierdzeniem odbioru. Jeżeli wszystkie powyższe próby kontaktu z rodzicami/opiekunami były wyczerpane, a w dalszym ciągu nie skutkowały wykonaniem obowiązkowego szczepienia ochronnego na rzecz dziecka, to taka okoliczność była zgłaszana do właściwego organu sanitarnego. Listy osób uchylających się od szczepień przekazywano do Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Tczewie¹⁶.

Z chwilą zapisywania do NZOZ Pelmed starszych dzieci, pozyskiwano informację od rodziców/opiekunów, w której przychodni dziecko dotychczas było zarejestrowane, a następnie zwracano się do tej placówki medycznej z pisemną prośbą o przekazanie karty uodpornienia danego dziecka.

⁹ Dalej: rodzice/opiekunowie.

¹⁰ Dz. U. z 2023 r. poz. 1284, ze zm.

¹¹ Odpowiednio na rok: 2021 – z 22 grudnia 2020 r. (Dz. Urz. Min. Zdrow. z 2020 r. poz. 117), 2022 – z 28 października 2021 r. (Dz. Urz. Min. Zdrow. z 2021 r. poz. 85), 2023 – z dnia 28 października 2022 r. (Dz. Urz. Min. Zdrow. z 2022 r. poz. 113).

¹² W okresie objętym kontrolą w NZOZ Pelmed nie obowiązywały żadne regulacje dotyczące wyznaczania i wzywania dzieci i młodzieży na obowiązkowe szczepienia ochronne.

¹³ Gabinet Szczepień w Poradni Dziecięcej.

¹⁴ Dalej: powiadomienie sms.

¹⁵ Szczepionkami poliwalentne lub wieloskładnikowe 5w1 albo 6w1.

¹⁶ Dalej: PSSE w Tczewie.

W okresie objętym kontrolą w NZOZ Pelmed nie wystąpiły przypadki kart uodpornień nieposiadających żadnych wpisów, w tym dzieci niezaszczepionych w szpitalu. Po uzyskaniu karty uodpornień, dokonywano oceny stanu zaszczepienia i informowano rodziców/opiekunów o konieczności zgłoszenia się na ewentualne zaległe szczepienia. W przypadku dzieci, które przybywały za granicą, karta szczepień była odtwarzana na podstawie dostarczonych dokumentów. Rodzice/opiekunowie dzieci starszych, które podlegały w danym roku kalendarzowym szczepieniom ochronnym byli informowani na każdej wizycie lekarskiej o szczepieniach obowiązkowych i zalecanych, co było potwierdzane własnoręcznym podpisem rodziców w indywidualnej karcie pacjenta. W ciągu miesiąca od powstania obowiązku szczepienia oczekiwano na zgłoszenie się do punktu szczepień ochronnych, następnie wysyłano powiadomienie sms z przypomnieniem, a w przypadku braku efektu podejmowano dalsze, wyżej wskazane działania mające na celu realizację obowiązku szczepienia ochronnego.

(akta kontroli str. 30-31, 421-422)

Wszystkie wskazane działania dążyły do powiadomienia osób zobligowanych do realizacji obowiązku szczepiennego, tak w bezpośrednim kontakcie z personelem POZ, jak i za pośrednictwem dostępnych kanałów komunikacyjnych, w wyniku których zobowiązane osoby były zawiadamiane o konieczności szczepienia¹⁷.

W każdym przypadku powiadamiania o obowiązku szczepienia, w dokumentacji medycznej dokonywano stosownego wpisu potwierdzającego fakt poinformowania o obowiązku poddania dziecka szczepieniu.

W ocenie Prezesa Zarządu, sposób prowadzenia dokumentacji medycznej dotyczącej szczepień umożliwiał zawiadomienie w terminie wszystkich zobowiązanych do zaszczepienia.

Badanie dokumentacji medycznej 150¹⁸ spraw wykazało, że:

- w NZOZ Pelmed wyznaczanie dzieci do szczepienia oraz powiadamianie o tym rodziców/opiekunów było realizowane przez pielęgniarkę w punkcie szczepień ochronnych,
- w przypadku wszystkich zbadanych spraw sposób prowadzenia dokumentacji umożliwiał zawiadomienie w odpowiednim terminie zobowiązanych do zaszczepienia,
- we wszystkich badanych sprawach wpisy dotyczące zawiadomień były umieszczane odręcznie,
- w przypadku dwojga dzieci (1,3%) wystąpiło długotrwałe odroczenie szczepienia, wobec czego nie kierowano powiadomień do ich rodziców,
- w 15 przypadkach (10%) zastosowano więcej niż jedno powiadomienie w związku z uzasadnionym niestawieniem się na szczepienie, przy czym u 14 osób (9,3%) ostatecznie dokonano zaszczepienia, a jedna osoba (0,7%) – w związku z jego brakiem, przy wcześniejszym powiadamianiu o obowiązku szczepienia – została zgłoszona do PSSE w Tczewie,
- w jednym przypadku (0,7%) do PSSE w Tczewie zgłoszono również dziecko, którego rodzice, pomimo wcześniejszego powiadomienia o obowiązku szczepienia, nie wyrazili zgody na szczepienie,

¹⁷ Z wyjątkiem osób, które śledząc kalendarz szczepień, samodzielnie dopilnowały wcześniej ustalonego terminu szczepienia w trakcie badania kwalifikacyjnego bądź zalecenia szczepiennego wskazanego w trakcie tego badania.

¹⁸ Po 50 wybranych losowo spraw dzieci, które w poszczególnych latach objętych kontrolą, tj. 2021-2023 powinny zostać objęte szczepieniami przewidzianymi w kalendarzu szczepień odpowiednio: w drugim roku życia, w szóstym i 10. roku życia oraz w 14. i 19. roku życia.

- w 48 przypadkach (32%) nie dokonano wpisu dotyczącego powiadomienia o zbliżającym się szczepieniu ochronnym w związku z samodzielnym monitorowaniem przez opiekunów obowiązku szczepienia, co nie powodowało konieczności dodatkowego powiadomienia o tym obowiązku przez POZ. W trakcie badań kwalifikacyjnych, po osądzeniu możliwości przystąpienia dziecka do szczepienia, planowano kolejny termin wakcynacji, który każdorazowo był zakomunikowany rodzicowi/opiekunowi i odnotowywany przez lekarza w indywidualnej karcie pacjenta. Wskazana w ten sposób data następnego szczepienia umożliwiała opiekunowi samodzielne dopilnowanie dnia stawiennictwa.

(akta kontroli str. 34-42)

Jak wskazała Pani M. L. – pielęgniarka pracująca w punkcie szczepień ochronnych, o konieczności zgłoszenia się na szczepienie przewidziane wg Programu Szczepień Ochronnych rodzice/opiekunowie dzieci byli informowani podczas każdej porady lekarskiej¹⁹. Podczas każdej wizyty profilaktycznej był omawiany dalszy cykl planowanych szczepień, wobec czego opiekunowie sami kontaktowali się z POZ w celu ustalenia terminu zabiegu szczepiennego. Niejednokrotnie rodzice/opiekunowie sami zgłaszali się na planowane szczepienie, w związku z tym, w tych przypadkach nie było konieczności dodatkowego powiadomienia. Próby kontaktu telefonicznego, wysyłanie powiadomień sms i wezwań na szczepienie drogą pocztową było stosowane, gdy zachodziła taka konieczność, np. w odniesieniu do rodziców/opiekunów, którzy w wyznaczonym terminie nie zgłaszali się na szczepienie ochronne.

(akta kontroli str. 431)

W toku kontroli przedłożono, spośród wszystkich osób zobowiązanych do zaszczepienia, karty uodpornień pozostałych dziewięciorga dzieci zgłoszonych do organu sanitarnego oraz pozostałych siedmiorgo dzieci, u których długotrwale odroczone obowiązek szczepienia. W powyższych przypadkach próby zaszczepienia dzieci były poprzedzone powiadomieniem o takim obowiązku. Łączna liczba osób niezaszczepionych, zgłoszonych do PSSE w Tczewie wyniosła 11 osób, a łączna liczba osób niezaszczepionych, u których nastąpiło długotrwale odroczenie szczepienia, wyniosła dziewięć osób.

(akta kontroli str. 335)

Treść dokumentacji medycznej NZOZ Pelmed, w szczególności dotyczącej powiadomienia w odpowiednim terminie zobowiązanych do zaszczepienia oraz o przeprowadzonych badaniach kwalifikacyjnych, wskazuje na prawidłowy sposób jej prowadzenia mający na celu realizację obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

Zdaniem Prezesa Zarządu, działania w zakresie wyznaczania i wzywania na szczepienia gwarantowały wykonanie tego zabiegu u wszystkich kwalifikujących się osób, które stawiały się na wyznaczone terminy szczepień.

Lekarze podstawowej opieki zdrowotnej wspomagali koordynowanie realizacji obowiązku szczepień ochronnych w ramach działań edukacyjnych w czasie wizyt lekarskich, poprzez informowanie rodziców o obowiązkowych i zalecanych szczepieniach, a także udzielanie porad i konsultacji dotyczących zdrowia i chorób dzieci i młodzieży, dokonując stosownych wpisów w tym zakresie w dokumentacji medycznej.

(akta kontroli str. 30)

¹⁹ Np. w treści recepty wystawionej przez lekarza podstawowej opieki zdrowotnej.

Z badania ankietowego, przeprowadzonego²⁰ w trakcie kontroli wśród rodziców dzieci, którzy z różnych przyczyn zgłaszali się na wizytę w POZ wynika, że:

- w 160 przypadkach (98,2%) osoby ankietowane wskazały, iż posiadały wiedzę na temat obowiązkowych szczepień ochronnych dziecka²¹,
- ww. wiedza pochodziła przede wszystkim od lekarza bądź pielęgniarki lub położnej, ponadto wiedza o szczepieniach pochodziła z ulotek i plakatów, a także informacji przedstawianych w mediach oraz od rodziców i rodziny,
- w 160 przypadkach (98,2%) potwierdzono udział w szczepieniu, jedynie dwie osoby ankietowane (1,2%) wskazały odmowę zaszczepienia²² wyjaśniając, iż powodem były zniechęcające informacje w mediach oraz „choroba po szczepieniu”,
- 123 osoby ankietowane (75,5%) wskazały na chęć poszerzenia zakresu bezpłatnych szczepień obowiązkowych dzieci o inne szczepienia przeciwko chorobom zakaźnym²³,
- 42 uczestników ankiety (25,8%) wyraziło zainteresowanie podjęciem inicjatywy dotyczącej poszerzenia zakresu obowiązkowych szczepień.

Wyniki przeprowadzonej ankiety potwierdzają zatem realizowanie przez personel NZOZ Pelmed działań mających na celu powiadamianie o szczepieniach (wysoki, ankietowany wskaźnik zaszczepienia) oraz przekazywaniu o nich informacji, a także propagowanie uczestnictwa w obowiązkowych szczepieniach ochronnych.

(akta kontroli str. 43-208)

1.2. Szczepienia ochronne wykonywała pielęgniarka pracująca w punkcie szczepień ochronnych, samodzielnie koordynując i monitorując ten proces. Ww. osoba posiadała kwalifikacje wymagane do wykonywania szczepień ochronnych²⁴, w tym odbyła w ramach doskonalenia zawodowego kurs specjalistyczny dla pielęgniarek w zakresie szczepień ochronnych²⁵.

(akta kontroli str. 210-212)

Wpisy dotyczące szczepień w kartach uodpornień były dokonywane odręcznie lub w sposób mieszany, tj. w miejsce nazwy, a także numeru serii szczepionki wklejano etykietkę ze powyższymi informacjami, co szerzej opisano w sekcji „Stwierdzone nieprawidłowości”. Dane dotyczące daty i godziny wykonania szczepienia oraz miejsca podania w tych przypadkach były wpisywane odręcznie. Wykonanie szczepienia było potwierdzone przez osobę je wykonującą poprzez złożenie podpisu i pieczęci imiennej. Wpisy w karcie uodpornienia dotyczących przeprowadzonego szczepienia, dokonano bezpośrednio po jego wykonaniu.

(akta kontroli str. 34-42)

Na podstawie dokumentacji medycznej zaszczepionych w każdym roku objętym kontrolą dzieci (łącznie 75 spraw²⁶) ustalono, że:

²⁰ Przy pomocy 163 ankiet.

²¹ W pozostałych trzech przypadkach ankietowani wskazali brak wiedzy o szczepieniach, sprzecznie jednak wskazując jako jej źródło lekarzy (2) oraz pielęgniarkę/położną (1).

²² W jednym przypadku (0,06%) nie udzielono żadnej odpowiedzi.

²³ M. in. z określeniem rodzaju schorzenia, np. meningokoki, pneumokoki i odkleszczowe zapalenie opon mózgowych oraz z określeniem sposobu zaaplikowania, tj. szczepionki skojarzone 5w1, 6w1.

²⁴ Zgodnie odpowiednio z: § 6 ust. 1 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych oraz § 9 ust. 1 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

²⁵ Zaświadczenie nr 20/03/2010 z 31 maja 2010 r.

²⁶ Wybranych losowo z dokumentacji badanej w ramach pkt nr 1.1 wystąpienia pokontrolnego.

- każdorazowo przed wykonaniem zabiegu szczepiennego były przeprowadzane badania kwalifikacyjne²⁷, które były realizowane przez lekarzy o specjalizacji pediatrycznej, odpowiednio pierwszego i drugiego stopnia,
- wykonanie badań kwalifikacyjnych miało odzwierciedlenie w dokumentacji medycznej prowadzonej w postaci elektronicznej, gdzie zapisywano wyniki przeprowadzonego wywiadu, wyniki badania fizykalnego oraz wskazywano wyrażanie przez lekarza zgody na przeprowadzenie zabiegu szczepiennego,
- wpisów w systemie elektronicznym dotyczących przeprowadzonego badania kwalifikacyjnego dokonano w dniu badania,
- w dwóch przypadkach (2,7%) dzieci były kierowane na konsultacje specjalistyczne uzasadnione chorobami przewlekłymi²⁸.

(akta kontroli str. 34-42)

1.3. Wszystkie sprawozdania roczne MZ-54²⁹ oraz kwartalne³⁰ dotyczące obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży były sporządzane przez pielęgniarkę pracującą w punkcie szczepień ochronnych. Sporządzone sprawozdania w całym okresie objętym kontrolą NZOZ Pelmed terminowo przekazywał do PSSE w Tczewie³¹. Dane wykazane w sprawozdaniach za IV kwartał lat 2021-2023 były spójne ze sprawozdaniem rocznymi pod względem liczb kart uodpornienia przechowywanych przez NZOZ Pelmed według roku urodzenia dziecka.

(akta kontroli str. 222, 226-317)

W ocenie Prezesa Zarządu, sposób prowadzenia dokumentacji medycznej, w tym kart uodpornienia, umożliwiał sprawne i zgodne ze stanem faktycznym sporządzanie kwartalnych i rocznych sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych.

(akta kontroli str. 225)

Dane do sprawozdań zliczano ręcznie z kart uodpornienia, analizując poszczególne roczniki dzieci, w tym pod kątem odmów szczepienia. POZ nie dysponował utworzonymi w oparciu lub z pomocą systemu gabinetowego lub innych narzędzi rejestrowych, wykazami dzieci i młodzieży, które zaszczepiono w poszczególnych latach objętych kontrolą. Powyższe uniemożliwiało weryfikację merytorycznej prawidłowości danych zawartych w sporządzonych sprawozdaniach. Prowadzona dokumentacja medyczna, w szczególności rejestr przyjęcia i wydania jej z/do innych placówek medycznych, pozwalały na zbadanie sprawozdań z obowiązkowych szczepień ochronnych pod względem ilościowym kart uodpornień.

(akta kontroli str. 427)

Wraz ze sprawozdaniem kwartalnym przekazywano wykaz dzieci, które nie zostały zaszczepione. W ramach składanych wykazów wskazywano imię i nazwisko dziecka, datę urodzenia nr PESEL, adres zamieszkania oraz oznaczenie zaległej szczepionki. Ponadto przekazywano do organu sanitarnego informacje o rodzicach/opiekunach niezaszczepionych dzieci, aby organ ten mógł podjąć czynności egzekucyjne

²⁷ Zgodnie odpowiednio z: §7 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych oraz § 10 rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

²⁸ Zaburzenia ze spektrum autyzmu (ASD) oraz wrodzona wada serca (CHD).

²⁹ Wzory sprawozdań określono w załącznikach do Rozporządzeń Rady Ministrów w sprawie programu badań statystycznych statystyki publicznej: z dnia 25 września 2020 r. na rok 2021, z dnia 19 listopada na rok 2022 i z dnia 7 października 2022 r. na rok 2023 (odpowiednio: Dz. U. z 2020 r. poz. 2062, ze zm., Dz. U. z 2021 r. poz. 2303, ze zm. i Dz. U. z 2022 r. poz. 2453, ze zm.).

³⁰ Wzory sprawozdań określono odpowiednio w załączniku nr 4 i nr 5 do rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych oraz w załączniku nr 5 i nr 6 do rozporządzenia z dnia 27 września 2023 r. w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

³¹ Złożenie sprawozdań, a także przekazanie informacji celem wszczęcia czynności egzekucyjnych zostało potwierdzone przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Tczewie pismem nr EPsz.9011.5.147.2023 z dnia 13 listopada 2023 r.

obowiązku o charakterze niepieniężnym. Z treści wykazów wynika, że zgłoszenia były prowadzone wg liczby dzieci niezaszczepionych ze wskazaniem zaległych szczepionek. Wykaz osób uchylających się od szczepień ochronnych był aktualizowany w każdym kwartale. W okresie objętym kontrolą wykazywano przypadki dzieci, których rodzice/opiekunowie odmawiali zaszczepienia dziecka, ale również rodziców/opiekunów, którzy kilkakrotnie umawiali się i nie stawiali na szczepienie bądź nie reagowali na powiadomienia o szczepieniach. Uchylających się umieszczano w wykazie po podjęciu kilku prób umówienia wizyty w celu zaszczepienia dziecka. Najczęściej przyczyną odmowy była obawa przed wystąpieniem niepożądanych odczynów poszczepiennych, choroba dziecka lub czasowy brak jego odporności spowodowanym chorobą. Powyższe było udokumentowane stosownym wpisem lekarza lub pielęgniarki w dokumentacji medycznej.

Liczba dzieci uchylających się od szczepień i w związku z tym zgłoszonych do PSSE w Tczewie, według stanu na koniec każdego kwartału w latach objętych kontrolą wyniosła odpowiednio:

- w 2021 r.: 4 osoby w I i III kwartale oraz 5 osób w II i IV kwartale;
 - w 2022 r.: 6 osób w I kwartale, 9 osób w II i III kwartale oraz 8 osób w IV kwartale;
 - w 2023 r.: 8 osób w I i II kwartale, 9 osób w III kwartale oraz 11 osób w IV kwartale.
- (akta kontroli str. 222, 238, 243, 248, 253, 263, 268, 274-275, 280-281, 290-291, 296-297, 302-303, 309-310)

W NZOZ Pelmed nie obowiązywała żadna procedura dotycząca określenia zasad sporządzania sprawozdań kwartalnych i rocznych. Proces ich sporządzania odbywał się wg wypracowanej przez POZ praktyki.

(akta kontroli str. 422)

W latach 2021-2023 NZOZ Pelmed składał sprawozdania ze szczepień ochronnych wykonanych wśród przebywających na terenie RP obywateli Ukrainy. Wskazane sprawozdania były sporządzane doraźnie na odrębnym formularzu, a dane liczbowe nie były powiązane z informacjami wskazanymi w sprawozdaniach rocznych oraz kwartalnych. W badanym okresie złożono sześć sprawozdań, wskazując na zaszczepienie 10 obywateli Ukrainy, w tym dziewięcioro dzieci.

(akta kontroli str. 318-329)

W okresie objętym kontrolą nie sporządzano sprawozdań rocznych dotyczących osób uchylających się od obowiązku szczepień ochronnych, wskazywanych z podziałem na przyczyny uchylania się od tego obowiązku: odrębność kulturową, religijną i etniczną, wpływ środowisk propagujących medycynę alternatywną, wpływ ruchów antyszczepionkowych, wcześniejsze niepożądane odczyny poszczepienne (NOP) u osoby zobowiązanej lub z uwagi na inne, nieznanne przyczyny ani nie przekazywano do organu sanitarnego innych informacji z tego obszaru.

(akta kontroli str. 431)

Dane wynikające ze sporządzanych sprawozdań kwartalnych i rocznych były analizowane przez pielęgniarkę odpowiedzialną za koordynowanie szczepień oraz pediatrów. Personel medyczny w oparciu o dane zawarte w sprawozdaniach, a także na podstawie wpisów w kartach uodpornień i pozostałej dokumentacji medycznej monitorował stan zaszczepienia dzieci i młodzieży. W celu zachęcenia rodziców do szczepień powtarzano działania mające na celu wyjaśnienie podczas wizyt w POZ korzyści wynikających ze szczepień i ryzyk występujących w związku z ich brakiem oraz zachęcano do wyboru szczepionek skojarzonych, w tym zakresie podejmowano również kontakt telefoniczny/SMS.

(akta kontroli str. 225)

W okresie objętym kontrolą PSSE w Tczewie przeprowadziła w NZOZ Pelmed jedną³² kontrolę w zakresie realizacji harmonogramu szczepień u osób w wieku 0-19 lat, warunków przechowywania szczepionek i sporządzania dokumentacji z ww. czynności. W wyniku ww. kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 330-334, 422)

Stwierdzona
nieprawidłowość

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Wpisy w 98 ze 150 objętych badaniem kartach uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii bądź nazwy, numeru serii i daty ważności szczepionki nie były dokonane czytelnym pismem odręcznym, a poprzez zamieszczenie zawierającej te dane naklejki, co było niezgodne z obowiązującym do 30 września 2023 r. przepisem § 10 ust. 1 rozporządzenia w sprawie obowiązkowych szczepień ochronnych.

Pani M. L. – pielęgniarka pracująca w punkcie szczepień ochronnych wyjaśniła, że główną przyczyną stosowania naklejek z nazwą szczepionki, numerem serii i datą ważności jest jasność w obrazowaniu dokonanego szczepienia i dokonania łatwiejszej identyfikacji. Naklejki posiadały szczepionki skojarzone, zawierały one nazwę handlową, obowiązującą na terenie całej Unii Europejskiej. Szczepionki pełnokomórkowe nie zawierały naklejek i tam nie ma możliwości ich wykorzystania. Naklejki były bardzo pomocne do czytelnego oznakowania szczepionki i w przypadku konieczności szybkiej identyfikacji podczas zgłaszania odczynu poszczepiennego. Na karcie szczepień nie przewidziano rubryki „data ważności szczepionki”, a jest to niezbędne do zgłoszenia niepożądanego odczynu poszczepiennego. Stosowanie naklejek zamiast odręcznych wpisów minimalizowało także ryzyko popełnienia błędu podczas wpisywania nazwy i nr serii preparatu szczepionkowego.

(akta kontroli str. 422)

W ocenie NIK wyjaśnienia nie stanowią uzasadnienia stwierdzonego naruszenia przepisów obowiązującego prawa.

OCENA CZĄSTKOWA

Jednostka POZ podejmowała działania w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży poprzez powiadamianie o szczepieniach oraz koordynowanie ich wykonania, przy czym do wyjątków braku konieczności powiadamiania należy zaliczyć przypadki samodzielnego przestrzegania przez opiekunów obowiązku szczepienia. NZOZ Pelmed reagował w sytuacji uchylania się od tego obowiązku poprzez zgłaszanie osób zobowiązanych w związku z brakiem jego realizacji do właściwego organu sanitarnego. POZ nie posiadał procedur dotyczących powiadamiania i wyznaczania dzieci do szczepień.

NZOZ Pelmed prowadził dokumentację medyczną w sposób pozwalający na prawidłową realizację obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży, w szczególności dotyczącą powiadamiania w odpowiednim terminie zobowiązanych do zaszczepienia oraz o przeprowadzonych badaniach kwalifikacyjnych. Czynności w zakresie ww. szczepień dokumentowano właściwie, za wyjątkiem wpisów w 98 ze 150 objętych badaniem kartach uodpornienia w zakresie nazwy i numeru serii szczepionki bądź nazwy, numeru serii i daty ważności szczepionki, których nie dokonano czytelnym pismem odręcznym, a zamieszczono w formie naklejki.

Dane do sprawozdań były zliczane ręcznie z kart uodpornień. POZ nie dysponował wykazami dzieci i młodzieży, które zaszczepiono w poszczególnych latach objętych kontrolą, co uniemożliwiało weryfikację merytorycznej prawidłowości danych

³² W dniu 14 września 2023 r.

zawartych w sporządzonych sprawozdaniach, a jedynie pozwoliło na zbadanie tych sprawozdań pod względem ilościowym kart uodpornień. Sporządzanie sprawozdań odbywało się na podstawie przyjętego przez POZ praktycznego schematu.

W NZOZ Pelmed każdorazowo przeprowadzono badania kwalifikacyjne. W dwóch objętych kontrolą przypadkach stwierdzono skierowanie dzieci na odbycie konsultacji specjalistycznych.

Personel medyczny w osobach: pielęgniarki wykonującej szczepienia oraz lekarzy o specjalizacji pediatrycznej, posiadał kwalifikacje do wykonywania odpowiednio szczepień oraz badań kwalifikacyjnych.

OBSZAR

2. Działania oświatowo-zdrowotne jednostki podstawowej opieki zdrowotnej w celu realizacji obowiązku szczepień ochronnych dzieci i młodzieży.

Opis stanu faktycznego

Lekarze i pielęgniarka pracujący w punkcie szczepień ochronnych zaobserwowali pojedyncze przypadki odmawiania przez rodziców/opiekunów zaszczepienia dzieci. W celu zachęcenia rodziców do szczepień ochronnych, podczas wizyt lekarskich pediatry i pielęgniarka wyjaśniali rodzicom, jakie atuty płyną z korzystania ze szczepień, a także jakie skutki niesie za sobą uchylanie się od szczepień ochronnych. Informowali o spektrum działania preparatów, przedstawiają możliwość wyboru szczepionek skojarzonych. W celu zintensyfikowania działań, podejmowane były również próby kontaktu telefonicznego z rodzicami, a także wysyłane były wiadomości sms. W przypadku rodziców/opiekunów zalegających z obowiązkowymi szczepieniami dzieci wysyłane były wezwania na szczepienie. Powyższa działalność znajdowała potwierdzenie w dokumentacji medycznej. Dostępne były również broszury informacyjne.

(akta kontroli str. 335, 338, 344, 385-407, 427)

Treścią prowadzonych w sposób ciągły działań profilaktycznych było edukowanie świadczeniobiorców w zakresie korzyści płynących ze szczepień ochronnych, a także skutków niezaszczepienia dzieci i młodzieży. Aktywności te skierowane były do populacji rodziców dzieci w wieku od pierwszego miesiąca życia do lat 18.

W okresie objętym kontrolą realizowano obowiązkowe szczepienia ochronne dzieci i młodzież zgodnie z kalendarzem szczepień. Inne realizowane w tym okresie programy zdrowotne i programy polityki zdrowotnej nie dotyczyły szczepień obowiązkowych, ale np. ograniczyła się do prowadzonego od 2017 r. fakultatywnego szczepienia przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego HPV.

(akta kontroli str. 344-384, 408-417, 427)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Jednostka podstawowej opieki zdrowotnej podejmowała działanie oświatowo-zdrowotne ukierunkowane na promocję obowiązkowych szczepień ochronnych dzieci i młodzieży poprzez edukowanie świadczeniobiorców w zakresie korzyści płynących ze szczepień ochronnych, a także skutków niezaszczepienia.

W ramach prowadzonej działalności NZOZ Pelmed podejmował działania profilaktyczne poprzez wysyłanie pism informacyjnych dedykowanych szczepieniom, adresowanych do rodziców dzieci, poprzez kontakt telefoniczny/SMS, a także prowadzenie kampanii na portalu społecznościowym. Inne realizowane w tym okresie programy zdrowotne i programy polityki zdrowotnej nie dotyczyły szczepień obowiązkowych, ale np. profilaktyki przeciw wirusowi brodawczaka ludzkiego HPV.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze zmianą przepisu prawa dotyczącego stwierdzonej nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli, nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Gdańsku. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Gdańsk, 01. marca 2024 r.

Kontroler
Radosław Sobuś
Starszy inspektor kontroli państwowej

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Gdańsku
Dyrektor

2 up.
p.o. WICEDYREKTOR DELEGATURY
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
w Gdańsku

Ewa Duszka
.....
podpis

